

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Södertörns högskolas underlag till regeringens forsknings- och innovationspolitik (U2023/01467)

Södertörns högskola har blivit inbjuden att inkomma med underlag som kan bidra till regeringens forsknings- och innovationspolitik, vars fokus är excellens, internationalisering och innovation. Utbildningsdepartementet har särskilt efterfrågat en redovisning av forskningsprioriteringar och framtida mål samt hur dessa förhåller sig till de politiska prioriteringarna hög kvalitet i forskning och utbildning, internationalisering och innovation, samt samverkan. Slutligen ser departementet gärna att högskolan kommenterar arbetet med profilområden.

Detta underlag har beretts genom diskussioner i två omgångar i högskolans ledningsråd, där institutioner, bibliotek, förvaltning och studenter finns representerade tillsammans med rektorsråd för bland annat hållbarhet, samverkan och internationalisering.

Forskningen på Södertörns högskola (SH)

Södertörns högskola bedriver forskning och utbildning i vetenskapliga miljöer med hög kvalitet och samhällsförankring som grund. Högskolan är en internationell miljö som är präglad av det lilla lärosätets närhet mellan studenter och lärare/forskare och det stora lärosätets forskningskvalitet och bredd (från Södertörns högskolas Utvecklingsplan 2020-2024). Forskning utgör en tredjedel av högskolans volym vilket i jämförelser med andra lärosäten betyder att Södertörns högskola har en hög andel forskning för sin storlek. SH har högst andel disputerade lärare (76%) bland landets breda universitet och högskolor vilket är en förutsättning för hög kvalitet i forskning och högskolan hävdar sig också väl i nationella och internationella sammanhang. Särskilt stark är forskningen inom humaniora och samhällsvetenskap, samt det tvärvetenskapliga området miljövetenskap.

Att Södertörns högskola bedriver forskning av hög kvalitet framkommer tydligt dels i den externa utvärdering av högskolans forskning som gjordes 2015 (SER 2015), dels i högskolans arbete under 2022 och 2023 med att identifiera starka forskningsmiljöer som skulle kunna bilda kärna i profilområden. I arbetet med att identifiera dessa miljöer utgick högskolan från ett antal indikatorer på vetenskaplig kvalitet, så som externa forskningsbidrag, publikationer, internationalisering, externa utvärderingar (av forskarutbildning och forskning), för att identifiera de miljöer som uppvisar hög kvalitet såväl i ett nationellt som internationellt perspektiv.

SH har från och med 2023 ett kvalitetssäkringssystem som integrerar utbildning och forskning genom systematiska ämnesvisa granskningar av externa bedömare, för att säkerställa hög kvalitet. Systemet är utformat så att återkoppling sker till verksamhetsplaneringen.

Sammanfattningsvis håller forskningen på SH hög kvalitet eller mycket hög kvalitet på många områden. SH har också en mycket hög andel disputerade forskare som attraherar externa medel och bidrar till att lösa samhällsutmaningar. Högskolan menar därför att SH bör bli Sveriges nästa universitet. Mot bakgrund av högskolans nära samarbete med Östersjöstiftelsen och Clarastiftelsen är högskolans ledning öppen för diskussion om möjliga former för ett sådant universitet.

Profilmråden/forskningsplattformar

I och med att regeringen valt att avvakta med profilarbetet har högskolan valt att i stället skapa forskningsplattformar (Centres of excellence) kring ett antal starka miljöer. Forskningsplattformarna ska utgå från forskningens relevans och betydelse för angelägna samhällsutmaningar. De ska bygga på de starka forskningsmiljöer som har identifierats och kunna uppvisa en tvärvetenskaplig bredd. Plattformarna ska utveckla relevant och ändamålsenlig samverkan med samhällsaktörer. Utifrån dessa kriterier har fem plattformar formerats som från och med 2024 och under i första hand tre år framåt kommer de att få finansiering i form av en särskild satsning från rektor. Dessa plattformar är: Contested democracy; EcoJust - Ecologically and Socially Just Sustainability Transformations; Digital Transformations; Memory Studies; Pluralism, Polarisation and Social Cohesion.

Detta arbete initierades av förslaget om forskningsprofiler och har lett till goda och nyttiga diskussioner om hur högskolans forskning kan vässas och göras än mer samhällsrelevant. Högskolan vill dock framföra att det i ett eventuellt omformulerat uppdrag till lärosätena kring forskningsprofiler, är det viktigt att det statliga anslaget för forskning och forskarutbildning även fortsatt får användas fritt av lärosätet, för att göra de bedömningar och prioriteringar inom forskningen som högskolan finner ger bäst resultat. En ökad detaljstyrning av användningen av forskningsanslaget kommer att begränsa lärosätets möjligheter att självt ta långsiktigt strategiskt ansvar för utvecklingen av forskningen, och kommer att leda till sänkt kvalitet i forskningen och minskat genomslag för resultaten.

Östersjö- och Östeuropaforskning

Södertörns högskola gavs när högskolan bildades uppdraget att forska om Östersjöregionen och länderna i Öst- och Centraleuropa, detta i en tid av politisk optimism om en ljusare demokratisk framtid i regionen. I samband med detta inrättade regeringen Östersjöstiftelsen för att ge en långsiktig och trygg finansiering till detta uppdrag. Östersjöstiftelsen är fortfarande högskolans största forskningsfinansiär och står för två tredjedelar av högskolans externa forskningsmedel.

Idag har forskning kring demokrati och hållbarhetsfrågor i Östersjö- och Östeuroparegionen fått en ökad aktualitet då illiberala demokratier, tvärtemot förhoppningarna under 1990-talet, vuxit sig starka och ett nytt säkerhetspolitiskt läge trätt fram och då inte minst i och med Rysslands invasion av Ukraina 2022. Östersjö- och Östeuropaforskning (inklusive forskarutbildning) är en av högskolans framträdande forskningsprofiler, vilken har hög kvalitet,

hög samhällsrelevans, ett internationellt genomslag och är tillgänglig för relevanta intressenter såväl inom vetenskapssamhället som utanför. Högskolan ingår också i en rad samarbeten – såväl nationella som internationella – kring Östersjö- och Östeuropafrågor och arbetar aktivt med rekrytering och utbyten inom forskning och forskarutbildning. Sedan kriget i Ukraina bröt ut har högskolan tagit ett stort ansvar för ukrainska kolleger och det finns i dagsläget sex ukrainska gästforskare vid högskolan inom ramen för Östersjöstiftelsens stödprogram. Härigenom har ytterligare kontakter med ukrainska lärosäten etablerats. Återuppbyggnaden av Ukraina kommer att vara ett prioriterat område för Europa framgent och högskolan vill med sin starka Östersjö- och Östeuropaprofil vara en aktiv del i detta arbete.

Samverkan och innovation

Samverkan har en självklar plats vid Södertörns högskola och högskolan samverkar med en rad olika samhällsaktörer som kommuner, näringsliv, offentlig sektor, ideella organisationer och andra lärosäten nationellt och internationellt. Samverkan och partnerskap medverkar till utmaningsdrivna frågeställningar, innovationer och långsiktiga samarbeten. Ett råd för strategisk samverkan (SSR) bedriver ett systematiskt och strukturerat arbete gällande samverkan vid högskolan och föreslå strategiskt viktiga samverkansaktiviteter.

Sedan 2018 har högskolan gjort stora satsningar på att öka forskare och lärares mobilitet och möjlighet att röra sig mellan akademien och andra sektorer för ökad kompetensutveckling och kunskapsöverföring. Detta har också varit ett steg till att utveckla strategiska samverkansavtal och partnerskap. Högskolan har tre stora strategiska partnerskap med närkommuner där utmaningsdriven utbildning och forskning leder till verksamhetsutveckling och nya idéer, modeller och arbetsmetoder som kan utvecklas till sociala innovationer. Som ett resultat av partnerskapsarbetet och ökat fokus på innovation och nyttiggörande, startade högskolans nya mötesplats och innovationshub *Innovation Station Flemingsberg* våren 2023, som ska fungera som bas för utmaningsdriven samverkan och innovation.

Södertörns högskola har sin tyngdpunkt inom det humanistiska och samhällsvetenskapliga området och innovationsverksamheten är framför allt inriktad mot hållbar utveckling utifrån ett socialt, ekologiskt, ekonomiskt och kulturellt perspektiv och med samhällsutmaningar ofta definierade utifrån ett regionalt perspektiv. I den dagsaktuella kontexten är en stor del av högskolans forskning inom exempelvis socialt arbete, skola och polisiärt arbete ytterst relevant för att bidra till lösningar på utmaningarna med kriminalitet och utanförskap.

Högskolans innovationsarbete rör sig främst inom området social innovation inom vilket man främst är riktad mot att finna innovativa lösningar på samhällsproblem av relevans för många människor och som skapar värde och ger effekter i samhället som inte alltid är kopplat till ekonomisk vinst. Det kan till exempel handla om arbetsprocesser, metoder, organisationsmodeller eller nya sätt att använda teknik i sociala sammanhang. Sociala innovationer används i ideella och statliga organisationer, kommunala verksamheter och i kommersiella företag och i gränslandet mellan dessa samhällssektorer.

För att forskning av hög kvalitet ska kunna kopplas samman med en framgångsrik innovationsverksamhet behövs bra villkor. En del högskolor i Sverige har idag ingen tilläggsfinansiering av innovationsverksamheter, utan sorterar under andra lärosätens

innovationskontor. Med sin sociala, kulturella och ekologiska profil skulle Södertörns högskolas innovationsverksamhet gagnas av om särskilda medel som främjar framgångsrik innovationsverksamhet öronmärks till Södertörns högskola.

Högskolan förespråkar en breddning av samverkans- och innovationsbegreppen och här hänvisar vi gärna till Humtanks rapport *Humaniora i samhället. Om behovet av ett breddat samverkansbegrepp* från 2016. Svenska universitet och högskolor har att verka för ett hållbart samhälle. Samverkan framhålls ofta som en betydelsefull del i det uppdraget. En viktig del i det hållbara samhällsbygget är demokrati och medborgerlig bildning och ett vidgat samverkansbegrepp behövs för att lyfta och synliggöra betydelsen av humaniora och samhällsvetenskap för ökad förståelse av samhället och dess utmaningar.

Prioriteringar

Södertörns högskola har en stor andel av sin forskning inom humaniora och samhällsvetenskap. Denna forskning leder sällan till tekniska innovationer eller patent som kan kommersialiseras, men har en viktig roll att analysera samhället och människan och därigenom bidra till ökad bildning och förståelse för vår tids stora frågor. Vikten av forskning och utbildning inom humaniora och samhällsvetenskap för att skapa förutsättningar för samhället att hantera de utmaningar som måste hanteras, kan inte nog understrykas.

Södertörns högskola vill som utgångspunkt se en förändrad balans i de medel som staten satsar på forskning. Dels bör andelen basanslag öka i förhållande till strategiska satsningar, dels bör en större andel av de tillgängliga resurserna komma lärosätena till del. Ökad basfinansiering är nödvändig för att kunna arbeta långsiktigt och uppnå excellens och såväl nationella som internationella forskningsgenomslag.

Ett för stort beroende av extern forskningsfinansiering missgynnar grundforskningen och långsiktiga samarbeten men även behovet av omedelbar forskning kring särskilda händelser, samt intellektuellt risktagande. Dessutom används en oproportionerligt stor del av forskarkollektivets tid till ansökningshantering, såväl ansökningar som bedömningar av dessa, vilket inte är resurseffektivt och minskar den totala mängden forskning. Ökad andel basanslag skulle vara ett effektivt sätt att minska den administrativa bördan för landets forskare, en lovvärd ambition som regeringen lyfter fram i budgetpropositionen för 2024.

Basanslaget används också för samfinansiering av bland annat internationella forskningsprojekt (t.ex. Horizon Europe och ERC) och är därmed centralt för såväl internationalisering som för att uppnå excellens. SH använder nu 10% av sitt anslag till samfinansiering av såväl EU-projekt som projekt med statliga forskningsfinansiärer som inte ger full kostnadstäckning, vilket innebär att den fria resursen intecknas ytterligare.

Basanslaget är också nödvändigt för forskningsanknytningen av högre utbildning. Att studenter på framför allt avancerad nivå har en närhet till starka forskningsmiljöer bör vara en självklarhet. De stora behov vi ser på arbetsmarknaden av viktiga professionsutbildningar som t.ex. lärare och poliser måste gå hand i hand med en utvecklad forskning inom dessa områden. Högskolan vill därför lyfta vikten av att forskningspropositionen prioriterar professionsnära forskning inom områden med särskild betydelse för att lösa aktuella samhällsutmaningar, som

skola, socialtjänst och polis. Eftersom den vetenskapliga grunden för praktiskt polisiärt arbete fortsatt är ett utvecklingsområde, vill högskolan särskilt lyfta behovet av satsningar på *praktiknära forskning för polisiärt arbete* samt inrättandet av en *nationell forskarskola i polisiärt arbete*.

Att ge den fria forskningen goda och förutsägbara villkor är en förutsättning för högkvalitativ forskning. Här är akademisk frihet och ökade basanslag centrala förutsättningar för att garantera nyfikenhetsdriven grundforskning som snarare än politiska prioriteringar lett till samhällsnyttiga upptäckter och forskningsgenombrott. Högskolan förordar därför ett minskat antal politiskt styrda utlysningar till förmån för öppna, långsiktiga utlysningar av programkaraktär. Generellt sett krävs också resurser för att skapa kritiska forskningsmiljöer med tillgång till ändamålsenlig forskningsinfrastruktur, goda samarbetsmöjligheter inom och utanför akademien, samt möjligheter att genomföra strategiska rekryteringar.

I ett eventuellt omformulerat uppdrag till lärosätena kring forskningsprofiler, är det viktigt att det statliga anslaget för forskning och forskarutbildning även fortsatt får användas fritt av lärosätet. En ökad detaljstyrning av användningen av forskningsanslaget kommer att motverka lärosätets möjligheter att ta sitt långsiktiga strategiska ansvar, och kommer att leda till försämrad kvalitet i forskningen och minskat genomslag för resultaten.

Högskolan anser, liksom SUHF, att det krävs grundlagsskydd för den akademiska friheten som omfattar såväl forskning som högre utbildning samt lärosätenas rätt till självbestämmande. Vi välkomnar regeringens intention om att "*den akademiska friheten ska främjas och värnas för att bidra till ett öppet samhälle*".

Excellens är ett av nyckelorden för regeringens forsknings- och innovationspolitik och här menar högskolan att det är viktigt att vidga definitionen av excellens så det tar hänsyn till såväl olika modeller för att värdera meriter (t.ex. de förändringar som kommer ske i och med CoARA) och att man ger förutsättningar för excellent forskning att utvecklas. Det som inte verkar excellent idag kan vara det imorgon.

Regeringen har nyligen aviserat en mindre höjning av ersättningsbeloppen för naturvetenskap och teknik, och högskolan menar att detta inte bör ske på bekostnad av de redan ansträngda ersättningsnivåerna för humaniora och samhällsvetenskap. En generell höjning för samtliga utbildningsområden behövs för att återställa lärosätenas förmåga att bedriva högre utbildning av högsta vetenskaplig kvalitet och som bidrar till att Sverige förblir en ledande kunskapsnation.

Allt fler svenska lärosäten ingår i eller planerar att gå in med ansökningar för att delta i ett EUI-samarbete. Det är ett värdefullt sätt att skapa samarbetspartners och kan ge mervärde för såväl utbildning som forskning vid svenska lärosäten. Sveriges linje gällande EUI behöver förtydligas och det vore värdefullt med en särskild finansiering för arbetet med EUIs. Formerna för Sveriges engagemang inom EUs forsknings- och utbildningsinitiativ behöver ses över, inte minst de europeiska universitetsallianser som idag engagerar nitton svenska lärosäten.

Sammanfattning

- SHs forskning håller hög kvalitet på många områden och SH har mycket hög andel disputerade forskare som attraherar externa medel och bidrar till att lösa samhällsutmaningar. Därför bör SH bli Sveriges nästa universitet.
- Arbetet med profilområden har lett till att SH inrättar fem tvärvetenskapliga forskningsplattformar med hög relevans för angelägna samhällsutmaningar
- Östersjö- och Östeuropaforskningen är sedan högskolans start en central del av högskolans forskning och har fått särskild relevans utifrån omvärldsutvecklingen
- Andelen basfinansiering för forskning behöver öka för att stärka grundforskningen och öka effektiviteten i användningen av de tillgängliga resurserna
- Högskolan vill särskilt understryka vikten av en god finansiering av forskning och utbildning inom humaniora och samhällsvetenskap.
- Samverkans- och innovationsbegreppen behöver breddas till social innovation och medborgerlig bildning
- Området polisiärt arbete behöver utvecklas genom inrättandet av en nationell forskarskola och satsningar på praktisknära forskning.
- Den administrativa bördan för forskare behöver minska genom översyn av detaljregleringar och återrapporteringskrav såväl från regering som olika myndigheter